MUSIQAVIY KOLLEJ O'QUVCHILARINI TO'G'RI NAFAS OLISHGA O'RGATISH

Maxammadaliyeva Dilnavoz, Suyarova Zarifa
Respublika musiqa va san'at kolleji

Annotatsiya: Ushbu maqolada musiqaviy kollej o'quvchilarini to'g'ri nafas olishga o'rgatish haqida bayon etilgan.

Kalit so'zlar: nafas olish, kuy, mashq, diafragma, qovurg'a.

Ovoz tarbiyasining asosiy mezonlaridan biri xonandalarni to'g„ri nafas olishga, uni ushlashga va tejamli sarflashga o'rgatish hisoblanadi. Nafas olishning ikki turi mavjud:

1. Aralash pastki qovurg'a - diafragma usulida nafas olish.

2. Zanjir yoki ulama nafas olish.

3. Pastki qovurg'a - diafragma usulida nafas olish.

Bu usul xonandalarga oldin tushuntirilib, keyin ko'rsatib berilishi kerak. Bunday nafas olishda pastki qovurg„alar kengayadi. Nafas olishda kiftlar va ko'krak qafasi ko'tarilmasligi kerak. Ashulachilarda nafas pastga - diafragmaga olinib, qorinning pastki qismi harakatda bo'ladi. Nafas og„iz va burundan bir vaqtda olinadi. Nafas olishni o'rganish yakka ashula darslarida yaxshi natija beradi. Qo'llarni biqinga qo'ygan holda nafas olish kerak. Nafas olinishini kuzatish uchun qo'llarni qovurg„alar bo'ylab pastga, yon tomonga yurita berish va bunda qorin bo'shlig„ining oldinroqqa chiqishini, qovurg„alarning yon tomonga kengayishini kuzatish mumkin Nafasni rahbarning qo'l ishorasi bilan olib, bir tekis, shoshilmasdan chiqarishni ham o'rganish kerak. Nafas asarning tempiga, jumlalarning katta-kichikligiga qarab bir maromda tez, yengil, tekis, chuqur olinadi. Demak, nafas olishda gavda, bo'yinning to'g„ri erkin holatda bo'lishiga, kiftlarning ko'tarilmasligiga va nafasning diafragmaga olinishiga erishish zarur.

Nafas tejam bilan sarflanishi kerak. Qo'shiq aytganda haddan tashqari ko'p nafas olish mumkin emas.

Zanjir usuli ayrim polifonik xor asarlarida yoki cho'zib turiladigan tonika va dominanta organ punktlarida uzoq muddatgacha nafas olish mumkin bo'lmagan paytlarda qo'llaniladi. Ma"lumki, asarning boshidan oxirigacha bir nafas bilan qo'shiq aytib bo'lmaydi. Ko'p ovozli katta asarlar ijro etishda, kuy cho'zilib qolmasligi uchun xonandalar birdaniga bir vaqtda emas, balki navbatma-navbat nafas

oladilar. Ya‟ni, bir xonanda nafas olganda, yonidagi ikkinchi xonanda ijroni cho‘zishni davom ettiradi. Bu xonanda nafasni rostlagach, u boshqalardan ajralmagan holda ijro partiyasiga qo‘shiladi. Natijada kuy uzluksiz taralaveradi. Bu usul zanjir yoki ulama nafas olish deyiladi. onandalarni qo‘shiq aytishga tayyorlash jarayonida qilinadigan ishlar ham ovoz sozlash tarbiyasi turkumiga kiradi. Ma‟lumki, har bir mashg„ulot xonandalarning ovozlarini qo‘shiq aytishga tayyorlash va ohang eshitish qobiliyatlarini ko‘zda tutuvchi mashqlarni bajarishdan boshlanadi. Bu mashqlar 10-15 minut va undan ko‘p davom etadi. Ovozni qo‘shiq aytishga tayyorlash mashqlari ma‟lum tartibda o‘tkazilib, ovozni to‘g„ri hosil qilishga, to‘g„ri nafas olishga, yaxshi ansambl va jarangdorlikka erishiladi. Natijada xonandalarning ovoz imkoniyatlari mustahkamlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. Rajabiy Yu. “O‟zbek xalq musiqasi” V-tom. O‟zbekiston davlat badiy adabiyoti.T.,1959 .
2.Rajabiy Yu. “Shashmaqom tarixi I-VI”.Badiiy adabiyot nashriyoti. T., 1970

WORDLY KNOWLEDGE